

ANKARCRONA, THEODOR

Tal om förbindelsen emellan landtbruk, manufacturer, handel ock siöfart. Hållit för kongl. svenska vetenskaps academiën, af Theodor Ankarcrona, då han lade af sit därstädes hafde præsidium den 12. jul

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

ANKACRONA

Ex B

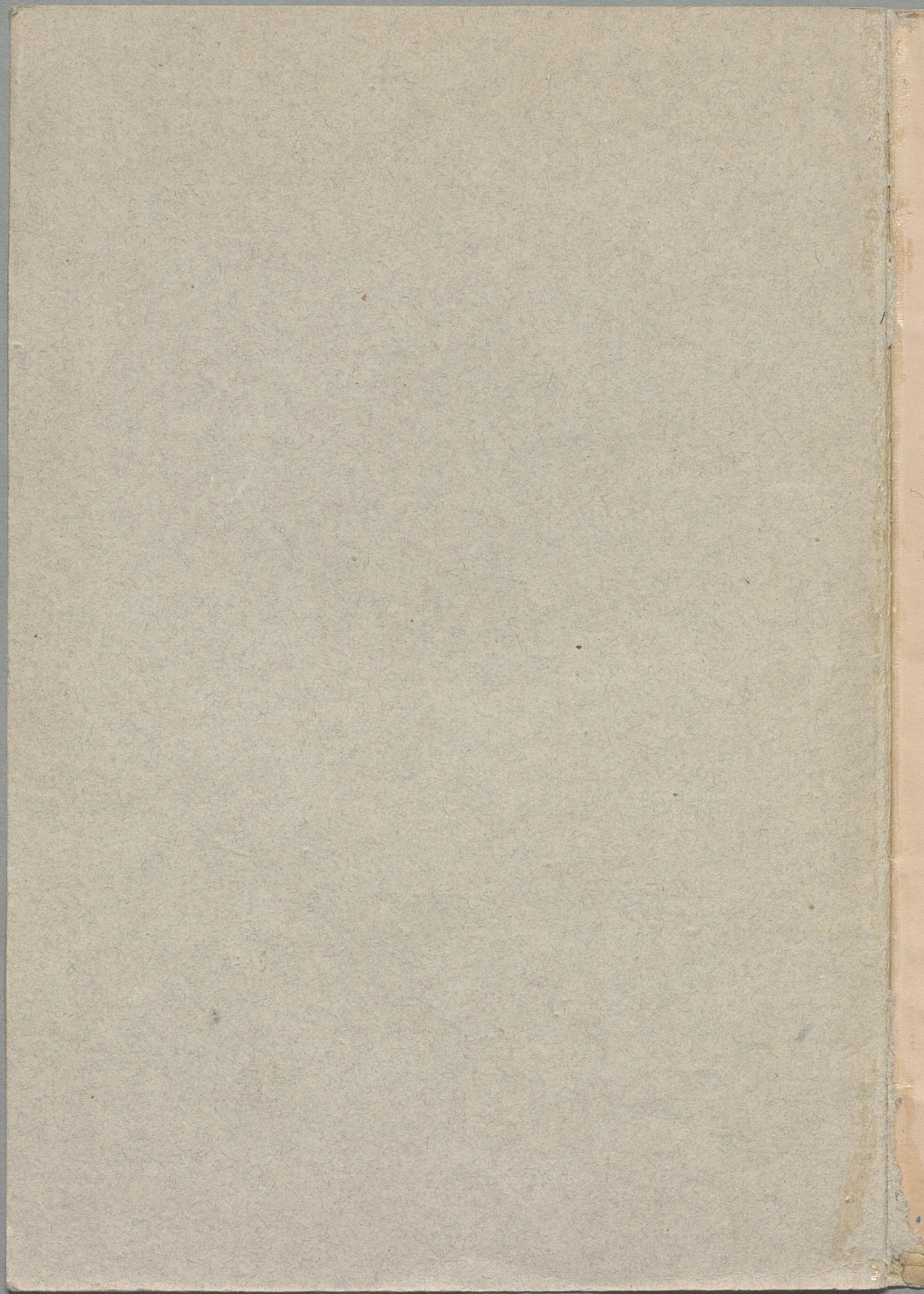
Polit. Econ.

Alm.

(1852)

1744

1700-1859

12.

Ex. B

Politikkon.

Ållm.
(64)

1744

1700-1829

T A L
 OM
 FÖRBINDELSEN
 Emellan
 • LANDTBROK,
 MANUFACTURER,
 HANDEL ock SjöFART.

Hållit för
 KONGL. SVENSKA VETENSKAPS
 ACADEMIEN,
 AF
 THEODOR ANKARCRONA,

Då Han lade af sit dærtædes hafde PRÆSIDIUM
 den 12. Julii 1744.

*****

Efter Kongl. Academiens befållning uplagdt.

STOCKHOLM,
 Tryck och finnes til kiøps hos LOR. LUD. GREFING.

Fr. R. A. 1902

Mina Herrar!

Människan röner dageligen, hvad merkelige nådevålgärningar hånne af den Stora ock Mågtiga Skaparens oändeliga godhet tilflyta. Men skall Människan vara i stånd, at nytja sådana förmåner, måste hon lägga flit ock arbete til. GUD har ej velat lemna sina häfvor i lata tiggares händer. Men kommer idoghet til, sammanfogad med tackfågelse ock vördnadsfull erkänsla af GUDS outfågelige godhet, kan man med trygghet försåkra, Människan, följakteligen Land ock Riken, vara i et välsignadt tilstånd. Det arbete nu, som enkannerligen rörer Länders, ock Rikens välmågo, består i följande stycker: i Landtbruk, *Manufacturer*, Handelen ock Sjöfarten, hvilka alla stå i en nära skyldskap; ock skall et Land skäligen kunna sågjas vara

i et blomstrande öfskeligt tillstånd, måste de
 öskiljakteligen vara tillsammans bundne. En
 öfverhet, som af GUD, ock naturen är
 tillsatt, at vara sorgfällig, ock vårda sig, om
 sina Underfåtares trefnad, bör öfver en så
 stor angelägenhet hålla et vakande öga: at
 alla berörde delar, hvarmed des styrfel egen-
 teligen omgås, hållas uti sitt rätta skick, uti
 en jämn ock stadig gång. Hvar ock en af
 dessa delar, utsprida sig i mångfaldiga grenar,
 som äro äfven så många näringsmedel, hvilka
 när de äro rätteligen fördelte ibland inbyggarn-
 ne, lär den magtegende, ock högstrådande,
 med någe kunna fåna sig af sina underfåtares
 välfignelse ock trefnad.

Til at nu lägga alt detta klarligen å daga,
 har jag, Mina Herrar, åtagit mig, medelst
 et kortt okrufadt Tal, vid aftrådandet af Pre-
 sidentskapet, hvarmed, Mina Herrar, beha-
 gat mig hedra, at framställa den förbindel-
 sen, som är emellan Landbruk, *Manufacturer*,
 Handelen ock Sjöfarten. ock hvad herliga för-
 måner et Rike kan hafva at hugna sig utaf,
 genom deras förening. Jag hoppas, Mina
 Herrar, låta betrakta kortheten, ock at jag
 för tidens knapphet, ock mina mångfaldiga,
 trånga ock skyndande ämbets syflor, ej har
 kunnat uttöra detta angelägna ämnet, efter
 des värde.

Som

Som Landtbruket är grundvalen af besagde trenne öfriga måst värdande Regeringslyfflor, så gifves ock Landtbruket rätteligen förmån ock förträde för dem. Det nödigaste är det angelägnaste: Födan ock lifvets uppehälle är oumgångelig. Utan underhåll kunna inga inbyggare trifvas, mindre i antal tiltaga, som likväl är grunden til det almännas välmågo, ock uphjälpande.

Ju mera Landtbruket upodlas, ju mera uphjälpas *Manufacturerne*, ju ymnigare ock trefnare blir Handelen, ju mera ökas Sjöfarten, som är Handelens understö. Lägger Landtmannen sig vinning om, at hätda väl sin jord, fördubbla sig dess fruckter, honom til gagn ock upmuntring, ock *Manufacturerne* til uphjälpande; ty Lifsmedelns dyrhet är *Manufacturer*, i deras inrättning ock framgång et syärt hinder.

De hindra Själén af *Manufacturerne*, som är en stadig ock jämn affärtning, hvaraf följackteligen Handelen, ock den därpå hängande *Navigationen* taga anstöt. Men när underhåll ock födan äro i et måtteligt värde, ökas arbetarne, ock varan lättas i et skäligit pris, dymedelt den handlande förmår hålla Marknaden med främmande, ja kan ske, alt som omständigheterna medgifva, kan då en *Nation* ej allenast täfla med andra *Nationer* om Marknaden

naden, utan ock där des varor kunna lämnas för bättre köp än de främmandes, aldeles utflånga dem från Marknaden. Jag tror, Mina Herrar, lära gärna medgifva mig; at varornes ock *retourernes* ymnoghet är det som gör et Rikets sanskylliga lyckfålighet, mera än Guld, Silfver, ock ådla Stenar. Har man en myckenhet af begårliga tilvårkningar, med förundran skal man se, huru den eljest sållsynta penningen ökas i et Land: huru lågt ock drågeligit penninge-värdet skal blifva, som til utrikes Borgenårens förnögelse öfverstyras skal, ock at ingen Vexlare- eller Måklarekonst, skal kunna stegra den så kallade *Vexel-Courfen*. Då kommer penningen i sitt rätta skick, ock inbördes naturliga värde; då kommer et Land at tilgodo niuta den hårliga förmån, at betala de främmande med sit eget mynt, kommer nu således penningen i et Land, at där af blifver en ymnoghet, så förfallar den svåra tryckande ockeren af sig sielf, til de fattigas ock sårdeles *Manufacturernes* lifa ock tiltagande. Jag förstår här, under Landsens Frukter, ej allenast, Såd ock Spanmål, utan all den GUDs gåfva Jorden från sig gifver: örter ock växter, mastar ock bråder, tjära ock tran, *mineralier* ock metaller, ja som en gammal *Philosof* sade, at vatnet är en del af jorden, at äfven alt hvad ur vatnets diupa afgrund hemtas, genom
Männi-

Människans trägna idoghet, måste til dess föda, ock til *Manufacturers* ämnen tjäna. Tilvårkingen allenast af det ena ämnet, Tran, huru oumgångelig är icke den til *Manufactur*-ämne-ns beredende, ock tilpyntande? Vatnet är *navigations* naturliga element. Men i synnerhet beror Inbyggarens antal ock tilväxande på Landets hård ock *Cultur*: huru många Åkrar sucka icke efter skötsel; huru många Ångar icke efter god renfning: huru många sura karr ock dålder långta icke efter betrielse från deras orene vatu-siuka. Om dessa krankheter skulle alla vara botade, huru tiltoge icke då folkets myckenhet.

Likväl ehuru mycket Landtbruk bidrag-
gar til inbyggernes förökelse, så kan dock
dymedelt ej mera födas, än Landets vidd tål,
ock af sin fruckt meddelar. Et Land har sina
inskränkta ock vissa gränfor; men kommer
därtill *Manufacturer* ock Handelen; som måst
genom Sjöfarten drifvas, kan antalet af in-
vånare otaligen ökas; emedan Handelen ock
Sjöfarten på mångfaldigt sätt, ock ob-
skrifveligen kan utspridas: ock där uti består et Lands
styrka, däruti består den ömma ock högst-
nödiga *independancen* af et Rike; ty förutan
magt ock myndighet, at göra ock låta til sitt
bästa, efter behag ock godtycko, är et Rike
allenast en skugge.

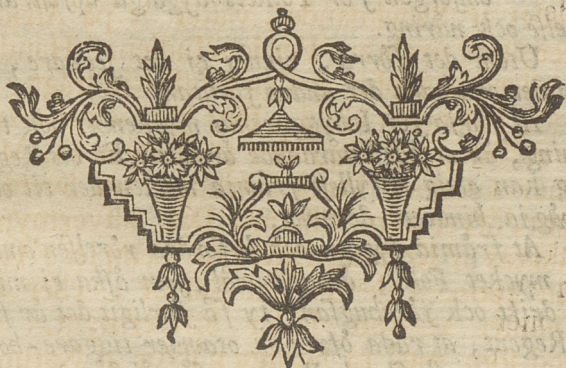
Denna öfvervigten af styrka, åttadkommes genom dessa fyra för et Rike högstvärdande angelägenheter. Den Romerska berömda Tale-ock Stats-Mannen *Cicero* lade: den som eger Herraväldet öfver Sjön, är öfver Landet härskande, meningen är; han är öfver alt rådande. Sjöfarten ock Handelen underfrödjes, ock utvidgas af en Sjömagt, hvilkens värde, anseende ock magt fräcker sig så vida som dess resa, hvilken aldrig tröttnar, den vare sig så lång, den nänsin vill. Den fogar tillsammans de aflägnaste ock frå hvarandra måst skilda Länder, ock gör at de aflägnaste *Provincier* kunna anses som voro de et med sielfva Riks-kroppen. När et Rike bygges på dessa fyra pelare, huru blir icke en hvar, efter Ämne ock Vilkor, ysfelfatt, så at den som vill arbeta, finner altid sin föda ock nöjaktiga utkomst. Flit skänker en hvar, efter dess anlagde möda, guld ock kranfar utur dess öfverflödighets-Horn. Alt är uti en rörelse; lätjan, flätjan ock deras olyckeliga föfter: öfverdåd, fattigdom, upror, förtviflan, äro då Landsflygtiga. Man ser inga usla, förhårdade ock oboteliga tiggare ligga på gatorne, hvilket är en skamfläck ock blygd för en Regering. Ingen underhåller deras lätja ock sielfsväld, med en otidig barmhertighet; utan de få invisning på verkhusen. En hvar förstår af sig sielf, at de orkelösa böra undantagas.

Mig tyckes, Mina Herrar, edra tankar låra vara, at jag mig företagit göra en afmålning, lika som *Plato*, af sin *Atlantis*; *Sydney* af sina *Sewerambes*; Nej, jag vill allenast genom et enda *exempel*, tagit utur den Heliga Skrift, visa, huru en förnuftig ock väl inrättad idoghet, hinner långt längre, än man sig nänsin kan föreställa; ock huru den gör et Rike lyckeligit. Efter *Hieronymi* berättelse, var Judalandet, til räkmandes ifrån Dan til Berséa 160 Romerska mil, hvaraf 4 gå på en Tysk mil: Bredden räknar han ifrån Loppe til Bethlehem 46. ifrån Bethlehem til Jordan 25, ock på andra sidan om Jordan, ongetärligen 45. mil, som göra tillsammans 29. Tyska mil. I detta lilla Landet nu, som var 40. Tyska mil eller $26\frac{2}{3}$. Svenska längt, ock 29. Tyska mil eller $19\frac{1}{3}$. Svenska bredt, (af mindre vidd, än Öster-ock Väster Gøthland) voro uti Konung Davids tid, efter Krönika-Böckerne, 1. Bok, 22. Cap. 5. ock 6. v. Juda barn, Levi ock Benjamin undantagne, 470000, stridbare Män, tilräknandes ifrån det 20:de året (som ses 4. Mos. Bok. 1. Cap. 2. 3. v. ock 26. Cap. 2. v.) Israels ått bestod af 1100000. stridbara Män, som gör tillsammans en summa af 1570000. raska ock käckas stridsmän, skulle man nu lägga Gubbar, Quinfolck ock Barn därtil, hvad blefve det för en ötrolig myckenhet? Landet var af naturen bårande;

nedra Galitæa undantagande, fårdeles af Bofkaps föda, Olja, Vin, Palmtrån ock Spanmål, med hvilket senare de fina grannar ofta undfatte. Detta fruktsamma Landet var af idoga inbyggare håfadt, hvarom kan läfas Joseph om det Judiska Kriget 3. Bok. 2. Cap. Et öfvertygande teckn af deras idoghet var, at icke den ringaste delen af Landet låg i lunda, eller obrukad, ock efter den Engelska Authoren *Mawndrells* beskrifning om det närvarande Judæa, skal ån synas spår, af de gamla Judarnas förundersama flit, at de bärgen, där de voro branta, hade infattat med en fot, eller mur, at hindra fyllningens rasande, emedan de bårö jord på de skallota hala klintar, at göra dem bårande. Hvad för en otrolig inkomst hade de icke af deras *Navigation*, som gick öfver röda Hafvet genom Sundet af Babelmandel, väster åt på Africa, öster åt på Arabien, Perlien, Indien. Handelen allena på Ophir gaf en så stor indragt, at 3000. Talenter i Guld, som gör efter *Prideaux* Räkning uti Engelska penningar 21. Millioner 600000. Pund Sterling: uti Svenskt mynt, öfver 260. Millioner Dal. Silfvermynt: skänktes af Konung David til Templet: förutan 7000. Talenter fint Silfver, eller 16. Millioner 200000. Daler Silfvermynt. Et Land som med så herliga gåfvor af Naturen var törfedt, har ej varit utan *Manufacturer*; ock

ock tyckes Salomons Herliga Tempels Bygnad det nogsamnt intyga. Har altså Juda Landet med rätta kunnat heta, det förläfvade Landet, hvarest Mjök ock Honung flöt; det är, alt var i alt som största öfverflöd.

Tiden, ock Edert tålmod, Mina Herrar, påminna mig at sluta, hvarföre jag innesluter mig uti Eder gunstiga bevågenhet, med vördsam ock tjänstelig tackfågelse, för det j mig oförtjänt behagat välja til Præses af denna berömda Vetenskaps *Academien*, denna Terminen; önskandes för öfrigt af mit innersta, at den Alsmågtiga täckres välsigna Svea Riket med välsignelse ofvan efter af Himmelen, ock med välsignelse af diupet, som underligger.
Gen. 49. 25. V.

SECRE

SECRETERAREN
JACOB FAGGOTS

Här å gifne

SVAR

På

**KONGL. ACADEMIENS
 VÅGNAR.**

Min Herre!

Det första steget til et Rikes ock sambälles
 välmåga, är at laga, det Folket ökas i
 Landet til et stort antal: det andra är
 omsorgen för Folkets dygdiga upfostran,
 rörelse ock näring.

Utöm det förra, vinnes ej det sednare, ej
 kan det ena vara det andra förutan.

At förja för Inbyggarens myckenhet ock til-
 ökning, är et högst värdande ärende; En vis Rege-
 ring kan alrig rilsfylllest främja medlen der til ock
 afböga hindren deremot.

At främja dygden ock befordra rörelsen emel-
 lan mycket Folk, äro göromål, som åska ej min-
 dre drift ock färebugsan: ty så farligt det är för
 en Regent, at råda öfver en otänder tiggare-hop,
 eller at vara stafkarla Konung; så väl står det enom
 Furst, ock så väl när Han sielf der af, när In-
 bygga-

byggarens spåkt ock vålmåga gör deras antal oräkneligt.

Naturen med sin kraft ock afkomst står öppen för Människans flit ock åbuga. Ju mera naturen nyttjas ock ålitas, ju ömrogare delar han ut sina häfvor.

Konsten är et foster af et väl upbrukadt Människeligt snille, ock dy eger en Furste at laga, det Barnaföstran i Landet må Lämpas efter Naturens bild ock föreskrift: så länge Människor åska människeligt behof, så påminnas de at lefva, at klåda sig, at nära sig, at bygga sig hus, at rikta sig, at värja sin, at umgås vackert med andra; med et ord: at söka sin lycksalighet i de ting, som Människom åligga.

Hushållningen fogar naturen tilbopa med konsten, ock gör dem bågge gagneliga, genom skick ock ordning: Hushållningen förutan, skulle det aldrebåsta, blifva det värsta, det råta bli krokugt, det gagneliga bli skadeligt, ordenteligheten byras i förvirring, det nedriga bli högt, ock det höga nedrigt.

Min Herre, Edert vackra Tal lägger nogsamnt å daga, huru Landtbruk, Handafögder, Handel ock Sjöfart, måste vara sammanfogade, om et Land ock samhälle skal komma til vålmåga: hvad Bårgsbruk, Boskapskötsel, Fiskerier ock mera jådant göra der til, det är icke heller något ringa.

Alla dessa urvågar för vårt samhålles trefnad böra väl noga vårdas ock främjas, böra ock förknippas til et ändamål, som är det Meniga bästa vålmåga.

Men de kunna ej alla på en gång komma til
sin

sin bögd ock fullbordan: ty somliga fordra längre ock somliga korttare tid til sin förkofring.

Det är ock billigt at den källan, som snarast tilskyndar oss någon vinst, den bör först ansas: den ådran, som måst afförer våra penningar ur Landet, bör först stoppas: ock den utvägen som lättast kommer vårt Folk til inbördes rörelse, omtankar, idoghet ock snillebragder, den bör först ock främst rödjas ock hjälpas, ock då tilegna sig Handafögderne ostridigt det första rummet, som böra först uphjälpas, så vida genom dem vinnes det yppersta ändamålet, som nu sagt är.

Jag vil nu icke göra någon föregångs tvist emellan de öfrige utvägarna til vår välnåga, eller tala om ordningen ock tiden til hvars ock ens upkomst; men hvad Lands Culturen vidkommer: så tror jag, at ehuru angelägen den är at främja, så lärer han dock senast kunna komma sig på sådana fötter som vederbör.

Den som vet våra innersta Oeconomiska ock Politiska inrättningars sammanhang med Landtskiötslen, ock huru det ena ej kan hjälpas, utan at det andra, i många viktiga mål, måste ändras, bättras ock röras: Den som känner vårt Land til vidd ock art: Den som vet at vårt Land fordrar väl tio resor mera Folk, til en sådan Landscultur, som vår jord kräfver ock tillåder; ja den som vet, huru Läsningsvärdet ock Barnafostranbör lämpas til detta ändamålet, så at kärnan af Rikets Folk få ifrån ungdomen, icke allenast hug här til, utan ock sådana grunder ock principier, som sätta dem i stånd at gå menigheten före med goda efterdömen i Landscultur. Jag säger, at den, som har noga kun-

kunskap om alt detta, han ser nog samt, at vår Landskultur kräfver så stor konst, som han äskar en lång tid til sin upodling.

Vi hafva efterdömen nog härom, hos en del Utlänningar, deras arbeten ock skrifter, om Landskulturens så forna som närvarande tillstånd hos dem, öfvertyga oss derom, at Landtskötflen äfven i deras Land, har blifvit den sista, som fått hjälp, sedan de andra utvägarne kommit til rätt skick ock stadga: Men det vore så nesligt som enfaldigt af oss gjordt, om vi derföre skulle ålita Utlänningarna om hjälp ock handledning, eller tro, at en främmande skulle känna hemligheterne af de Oeconomiske ock Politiske binder, som nu ligga vår Landskultur i vägen, eller at Utländska Män skulle ega vett ock styrka nog, til sådana binders afböjande.

Den saken är icke afgjord med vissa Experimenters anställande til åkerens gödning ock håfd, med mera, som en stor hop Hushålls-Böcker lära oss til nöges, utom de goda Rön ock påfund, som Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar meddela oss.

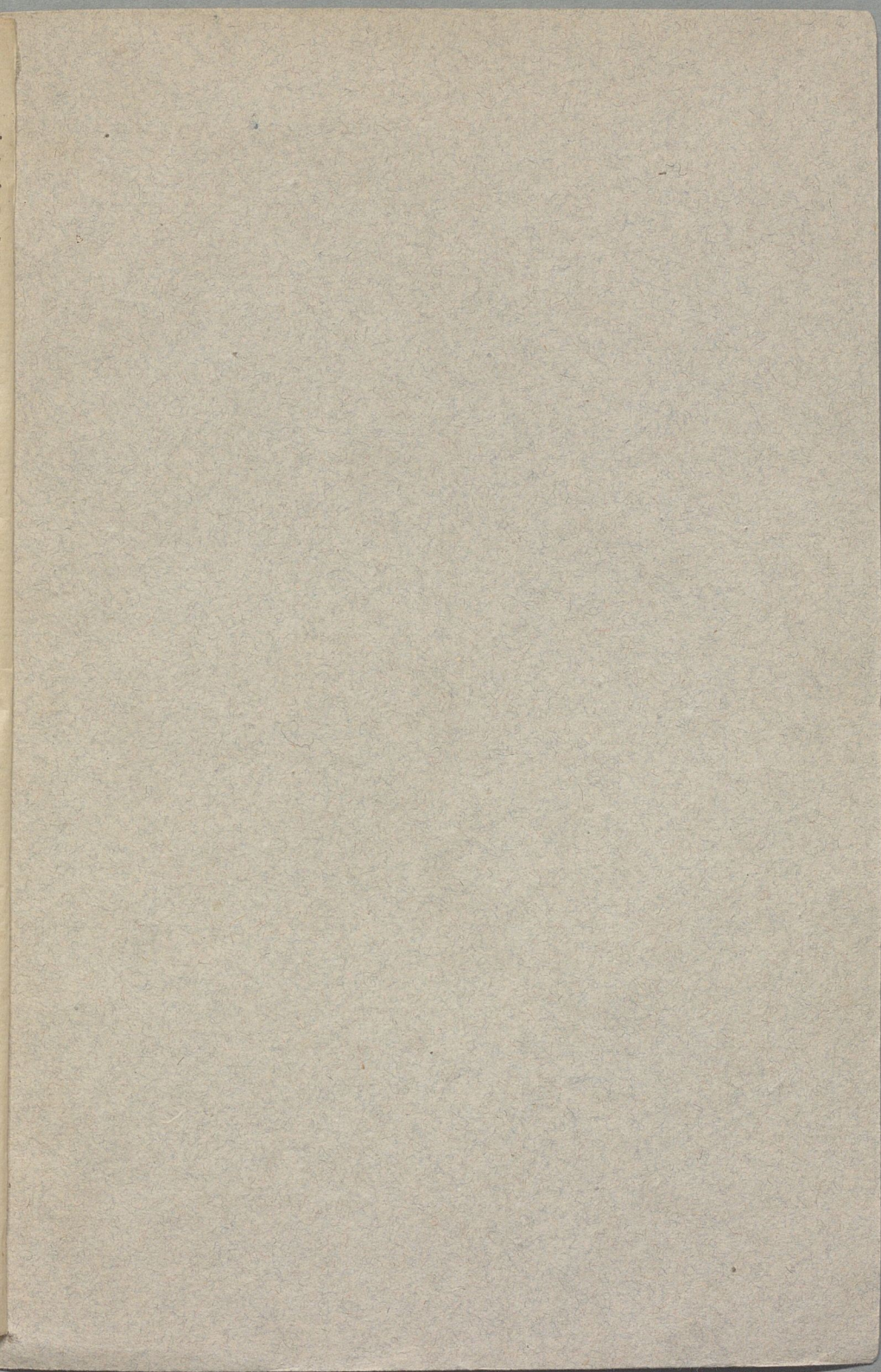
Här vill penningar, förslag ock välmåga i Landet, som skal komma in genom de andra utvägarne: här vill Nationens vett ock böghelse: här vil Folkets ökning til större ock större myckenhet: här vill et ock annat mera vara der til, at Landskulturen skal komma sig före i vårt kära Fädernesland.

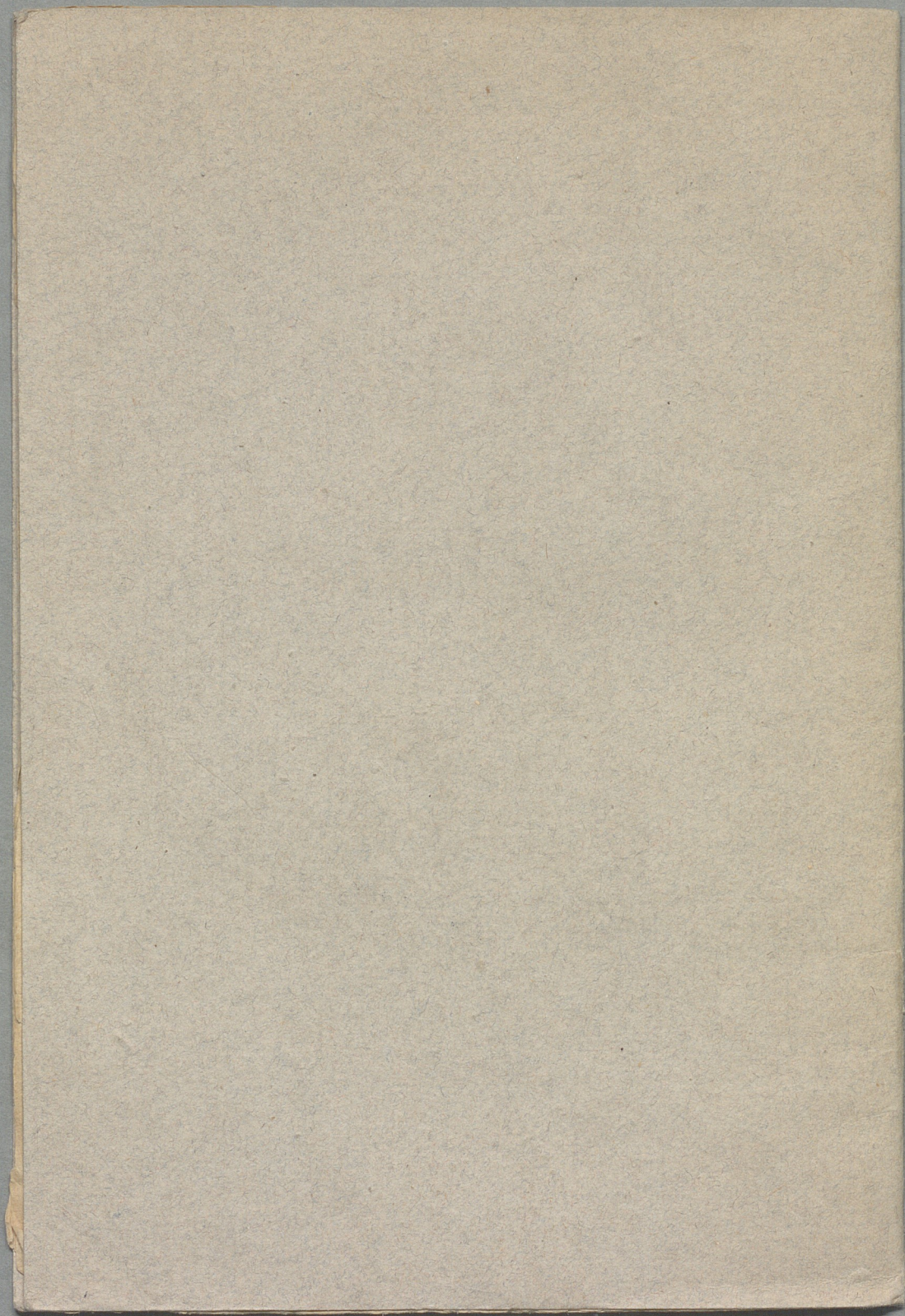
Här om vare nog sagt denna gången: en annan tid ock lägenhet torde lemna mig råderum, at gifva dessa sanningar sit fulla ljus. Imedertid önska ock hoppas vi, at Vitra ock Rönta Svenska Män, måtte ju förr ju hålre, lägga sina omtankar der å, at uplysa Nationen om rätta tiden ock medlen, så
til

til Landsculturens, som de öfriga näringarnes skyn-
desamma uphjälpande på den grund, som sakens na-
tur, skick ock ordning det öska må.

Jag vänder mig nu til Min Herre, ock aflåg-
ger hos honom Kongl. Academiens vederkänsta ock
myckna Tacksägelse, för den benögenhet ock nit,
som Min Herre, visat för Academiens trefnad,
under Edart vårda Presidium. Academien har hos
min Herre fördrupat sig i mycken skuld: men Hän-
nes lycka är, at Min Herre uptager Hännens blot-
ta tacksägelse för redbar betalning: hvad Hon vi-
dare kan afbördas sin guld med, det är en upriktig
önskan, at städse få fågna sig af Min Herres tref-
nad ock vålmågo, ej mindre til Kongl. Academiens,
än det Allmännas gagn ock förkofring.

www.books2ebooks.eu